

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

בקש יעקב ליטב בשלוח

קץ שם לחשך

הנה סוף סוף הסתיימה בשלום הפגישה בין יעקב לעשו, ויעקב יכול לחזור לביתו שבארץ כנען ולשבת בשלוח. דא עקא, אין לצדיקים שלוח בעולם הזה, כפי שכותב רש"י על הפסוק: "וישב יעקב" (ל, א) -

"בקש יעקב ליטב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים ליטב בשלוח, אומר הקדוש ברוך הוא: לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים ליטב בשלוח בעולם הזה."

מספר ששנה אחת במוצאי יום כפור, פנה רבי לוי יצחק מברדיטשוב לאחד מחסידיו ואמר לו: "בא ואגלה את אוניה, על מה התאמצת בתפלותיך ביום הקדוש". הלה היה מפתע ושאל: "נג על מה נסבו תפלותיך?"

נענה הצדיק ואמר: "בתפלת מעריב פנית לקב"ה ואמרתי: 'רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שהוצאות הבית מסתכמות אצלי בסך אלקי רבך לשנה. סכום זה אתה ברב טובך ורחמיך ממציא לי בעסקים שונים במשך השנה כלה. לפיכך, אם טוב בעיניך, אני מבקש שתזמין לי את האלקי רבך בבת אחת בתחלת השנה, כך שאהיה פטור מטרדות הפרנסה, ואוכל להתמסר בישוב הדעת לתורה ולתפלה."

"ברם" - המשיך רבי לוי יצחק ואמר, "בבקרו של יום הכפורים, בתפלת שחרית, נמלכת בדעתך, שלמעשה גם אם תרויח את כל הסכום בבת אחת, מים חשש שמא תתפתה להשקיעו בעסק מסים, כדי שהמעות לא תהייה מנחות בשלות. בשל כך העתרת, שבתחלת השנה תרויח חמש מאות רבל, וכעבר מחצית השנה תרויח עוד חמש מאות רבל."

"אבל כשהגיעה תפלת נעילה גברו חששותיך, שמא תעשה עסקים צדדיים בחמש מאות רבל, ושוב תסרד ולא תוכל לעסק בישוב הדעת בתורה ובתפלה, לכן בקשת שירחמו עליך מן השמים, ויתנו לך בכך שלשה חדשים, מאתיים וחמשים רבל."

"אך עליך לדעת" - סים הצדיק ואמר - "בשמים לא קבלו את תפלותיך, ואמרו שרוצים שדוקא מתוך הסרדות, תתגבר ותעסק בעבודת הש"ת, ועבודה זו יש לה חשיבות מיחדת בעיני ה' יתברך."

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור יוסף הצדיק)

פעם האחים על חלומות יוסף

ויספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו (ל, ה)

זהו זה. סאתו של יוסף הגדשה מבחינתם של האחים. אין די בכך שהוציא את דבתם רעה וספר לאביו על שלשת הדברים שהם נוהגים לעשות, ובנוסף כל הנושא של כתנת הפסים, ועכשו הוא בא עוד פעם עם החלומות שלו... מספיק כבר!...

ואנחנו שואלים שאלה פשוטה: מה האחים רוצים ממנו? זה מה שהוא חלם! אפשר לבוא לאדם בטענות למה חלמת את מה שחלמת? נושא החלומות הוא נושא שמגיע עד להלכה. אחד מספרי ההלכה המפרסמים הוא הסמ"ג, לרבי משה מקוצי מבצלי התוספות, שהיה רב ופוסק בארץ ספרד. בהקדמה לספרו הוא כותב שהצטוו בחלום: 'קום עשה ספר תורה משני חלקים, מצוות עשה ומצוות לא תעשה! וכך זכה לחבר את ספר הסמ"ג. הכל נולד מחלום!

"אור זרוע" הסתפק איך כותבים בכתבה ובגט את השם 'עקיבא',

עם א' בסוף או עם ה'? בלילה הוא רואה את הפסוק: "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה", והוא רואה שסופי התיבות של: "זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" הוא 'עקיבה', וכך הוא פסק הלכה למעשה. לגדל הסייעתא דשמיא הזו, הוא קרא לספרו "אור זרוע".

לרבי חיים ויטאל יש "ספר החזיונות", דברים שהוא ראה בחלומות. ל"משך חכמה" יש פרוש נפלא בפרשת בהר, והוא כותב: "וכל זה ראיתי בחלומי".

היה מעשה נורא במלחמת יום הכפורים. המצב היה נורא ואים, להשמיד ולהרג. בחסדיו המרבים של הבורא יתברך נצחנו במלחמה.

בתקשרת ראינו את אחד מראשי הצבא ושאלוהו מה הוא אומר על המלחמה? הוא צין שהיינו צפויים לחרבן הבית השלישי! כמעט לא היה מצב שלא. אלא, הוסיף וספר לפי תמו, שהיה מזל אחד והוא: שגיסו את חטיבה שבע לפני שפרצה המלחמה...

המראין לא טמן ידו בצלחת. הוא יצר מיד קשר עם מפקד חטיבה שבע, האלוף בן גל, ושאל אותו מה פתאום גיסו אותו שבועים לפני המלחמה? הוא השיב: "אני אספר לך ולא תאמין לי! לילה אחד חלמתי חלום מוחשי, שאומרים לי באופן ברור: 'אנוש, קום ותגיס את כל החטיבה. פורצת מלחמה להשמיד ולהרג. קמתי בבקר אמרתי: "חבר'ה, אני רוצה לגיס את החטיבה שלי. אמרו לו: 'ש'חלמת שצריך לגיס? תגיס אותה גם בחלום... לא מגיסים חטיבה על פי חלומות!'. אבל אני התעקשתי, ספר למראין, ראיתי את זה כל כך מוחשי וחי, ולא ויתרתי. הפכתי את העולם וגיסתי את החטיבה שלי. וזה הציל את המלחמה בחסדיו יתברך!"

מה יעשה אפוא יוסף, אם זה מה שהוא חלם? מה רוצים ממנו האחים? ה"כלי יקר" מבאר על פי דברי הגמרא (ברכות נה ע"ב) שהחלומות הולכים לפי הפה ומתממשים על פי הפתרון שפותרים אותם. הגמרא (שם) מספרת על פותר חלומות שנקרא בר הדאי, שהיה פותר לטובה למי שהיה משלם לו, ולרעה למי שלא היה משלם לו. האחים לא שנאו את יוסף בגלל עצם החלום אלא בגלל הפרשנות שיוסף נתן לו. יוסף - שרואה שבולים בחלום - לוקח את החלום לכיוון של ממשלה עליהם, ועל כך הם כעסו.

(רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א - נאה דורש)

העקר לא לבייש יהודי

היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה (ל, כה) חז"ל (ברכות מג ע"ב) למדו מכאן, כי "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

הרי תמר יכולה היתה להסיר מעליה בקלות את האשמה, להטיח ביהודה: 'האתה הוא זה שגזר עלי שרפה? הרי לך אני הרה! אף לא. היא לא רצתה להלבין את פניו. אמרה: אני אשלח לו את הערבון. אם יודה, מוטב, ואם לאו, מוטב לי להשרף ובלבד שלא אלבין פניו.

יתרה מזו, במדרש (תנחומא ושב י) מופיע בסווי על תמר, "שהיתה נכנסת למרחץ ואומרת לתברותיה: עברו מלפני, שאני טעונה מלכים". תמר ידעה שכל עתידו של עם ישראל מונח על כך המאזנים. כל מלכות יהודה, נביאים, כל ההנהגה של עם ישראל עתידה לצאת ממעייה. אולם את כל זה כדאי היה לה להקריב, ובלבד שלא לבייש את יהודה. מלכים, נביאים, משיח בן דוד - כל זה איננו שוה כנגד הלבנת פנים אחת! בהגיון האנושי קשה עד מאד לקבל דבר שכזה.

על רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל מספר, שפעם נסע באוטובוס ליישיבה. בדרך עלתה אשה, ובתמימות התישבה לידו. מה עושים? כמובן, אין ראוי לשבת בספסל אחד ליד אשה זרה, אבל כיצד קמים בלי לפגוע בה. קם הגרש"ז ממקומו, עמד ליד הדלת, וירד מיד בתחנה הקרובה. כך האשה לא נפגעה. היא סברה שהוא קם משום שהיה צריך מיד לרדת.

"ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, ו). צריך להיות ירא ה', להתרחק מהפגור והדומה לו, אבל להשתמש בחכמה. הראשית, הדבר הראשון והכרחי ביראת ה' - הוא החכמה. צריך לגייס את כל החכמה והתבונה כדי שלא לפגוע בכבודו של יהודי.

*

האדמו"ר מאמשינוב שליט"א ספר ספור מפליא על אביו, האדמו"ר הקודם.

כבכל חסידות, היה רגיל לערך 'שישי', שלחן, בליל שבת, עם זמירות ודברי תורה, תורה רחנית שנמשכת שעות.

יום ששי אחד נכנס אל האדמו"ר יהודי עם בנו, שהיה מחונן בקול נאה ומיחד במינו, 'בעל מנגן'. אמר הרבי לאב, שהוא רוצה שהבן ישיר את 'שיר המעלות' בליל שבת בסיום ה'שישי'. הוא, הרבי יעשה לו סימן פלוני, ואז יתחיל לשיר. הרבי הסכים.

הגיע ליל שבת, עורכים את ה'שישי'. הרבי יושב בראש השלחן וזקני החסידים סביבו. הצעירים עומדים סביב סביב, הרבי מקדש על היין, מברך המוציא.

בקשי עוברות כמה דקות, והנה נדמה לאותו ילד שהרבי עשה את הסימן המסכם. הוא פוצח בשיר בקולו הצלול והנאה: 'שיר המעלות בשבט ה' את שיבת ציון היינו כחלמים'...

הרבי שהבין מיד את השעות, מצטרף אליו בלי להניד עפעף. הצבור חשב, ודאי יש לרבי פגנות נעלות, מי יודע אילו סודות טמירים מונחים כאן, מי יודע מה ראה הרבי ברוח קדשו שהיה צריך כבר לסיים את הסעודה. אף האמת, לא מיניה ולא מקצתיה. הרבי חס על כבודו של הילד הקטן, חשש שאם ישתוק אותו, גם אם יסביר לו את השעות, ודאי יפגע. כדאי לותר על המשך המעמד הנשגב של ה'שישי', ובלבד שלא לפגוע ביהודי. מפליא!

למדנו עד כמה צריכים אנו להיות רגישים למצוקת הזולת, וחלילה חלילה לא להלבין פנים. למדנו שדווקא מי שמקפיד בכל מקום ובכל מצב על קיום התורה ועל כללי השולחן ערוך הוא האדם שגורם קדוש שם שמים.

(רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א - נאה דורש)

ההבדלים בין שני השירים

חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים (א, ט)

בממשלה של היום יש שר בטחון, שר חוץ, שר פנים, שר המדע והטכנולוגיה וכיוצא בזה. בממשלה של פרעה השרים היו הממנים על ספוק צרכיו הגשמיים: שר המשקים, שר האופים, שר בית הסהר. אלו היו השרים הגדולים של מצרים.

שני שרים החשובים אלו, שר המשקים ושר האופים, חטאו למלך. מה היה החטא? רש"י אומר: זה נמצא זבוב בכוס שהגיש לפרעה, וזה נמצא צור, אבן קטנה, במאפה שהגיש למלך.

ראיתי באחד מהראשונים הסדמונים שכותב, ששר המשקים ושר האופים לא עבדו בעצמם בהכנת האכל ובהגשתו למלך. הם ישבו במשרדים הממוגים שלהם ומשם נהלו את הענינים... את המלצר הזוטר שהכניס את הכוס עם הזבוב - תלו מיד, גם את חברו הזוטר שהכניס את הלחם עם האבן - תלו מיד. אבל פרעה לא הסתפק בזה. הוא חפש את האחראים למעלה, שלא נהלו את עניניו בכבוד הראש ובמקצועיות הדרושה, וזרק אותם לפלא.

כמה זמן הם היו שם?

הכתוב אומר: "ויהיו ימים במשמר". רש"י מפרש: שנים עשר

חדש. "ויחלמו חלום שניהם", רש"י מביא בשם המדרש שכל אחד חלם את חלומו ואת פתרון חברו. בבקר רואה אותם יוסף "והנם זעפים". הוא פונה אליהם ושואל: "מדוע פניכם רעים היום?".

נשאלת השאלה, איך הוא מעז לשאל שני שרים רמי דרג שאלה כזאת? התשובה: בבית הסהר אין שרים, כלם שוים! לכלם תלבשת אחידה: בגדי אסירים. כלם עומדים למפקה ואוכלים את אותו האכל בכלי פלסטיק ובסכו"ם חד פעמי...

בשלמא זה ששר המשקים זועף - מובן, הוא חלם את פתרון חלומו של שר האופים, שנדון לתליה, וחשש שגם אותו יתלו. אבל מדוע שר האופים זועף? הרי הוא חלם את פתרון חלומו של שר המשקים, שישוב לתפקידו ולמעמדו, ואם כך מסתבר שגם אותו יחזירו, ולמה לו להיות עצבני?

ה"אור החיים" הקדוש אומר, שמאלו הגיד לו שאותו יתלו.

אולם יש פרוש נוסף: שר האופים היה טפוס שלילי, אדם רע, רוגז וזועף. כאב לו לראות שלשני טוב... כשראה את פתרון חלומו של שר המשקים, שהוא יוצא לחפש ושב לתפקידו - כאב לו! הוא זעף על כך ששר המשקים יוצא לחפש למרות שבהחלט, מצד ההסתברות, גם הוא יצא לחפש...

סוג כזה של טפוסים, שלא טוב להם בנשמה גם אם יש להם את כל הטוב שבעולם, כל עוד שגם לאחר יש - לא ראויים להמשיך בתפקידם עלי אדמות. יוסף אכן פתר לו שיתלה על עצו.

המפרשים באמת דנים בשאלה, מנין ידע יוסף, מתוך החלומות, שאותו שר המשקים יחזירו לתפקידו ואת שר האופים יתלו?

אחת התשובות היא: שר בממשלה יושב בכלא. יש לו זמן בשפע להרהר: מה עשיתי שהושיבו אותי בכלא? במה לא התנהגתי כמו שצריך? שר המשקים אומר לעצמו: אה! מצאו זבוב בכוס... אם פרעה יחזיר אותי - לא יהיה יותר זבוב! אני אשיג. אקח מסגנת, זכוכית מגדלת, מיקרוסקופ ואבדק בשבע עינים שאין חרקה... ומה הוא רואה בחלום? "וכוס פרעה בידי" - מהיום אף אחד אינו נוגע בכוס של פרעה חוץ ממני! "ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה" - מהיום רק אני סוחט את הענבים! אני השר ולא אחרו! "ואתן את הכוס על כף פרעה" - אין יותר מלצרים ושרים: אני עושה את הכל לבד.

אמר לו יוסף: מתוך החלום נראה כי במשך התקופה שישבת בכלא הסקת את המסקנות הנכונות, הישיבה בכלא למדה אותך את הלקח הדרוש. אם כך, בעוד שלוש ימים יחזירו אותך לעבודתך...

אבל מה רואה שר האופים בחלומו? "והנה שלשה סלי חרי על ראשי, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי". סליחה! איך אתה נותן לעוף לאכול ממאכל פרעה? מדוע אינך מגרש אותו? שנה שלמה אתה יושב בכלא ולא למדת לקח? בעוד שלוש ימים יתלו אותך על עצו והעוף יאכל את בשרך מעליך.

יש תשובה נוספת, מפרסמת יותר על פי מעשה שהיה: פעם התקיימה תחרות ציורים, והיה ציר אחד שאיר דמות של אדם שמחזיק על ראשו סל תפוחים. הציור היה כל כך מצלח ונראה אמתי - עד שראו עוף שועה שנחת על סל התפוחים במטרה לנגס ולאכל מהם... השופטים רצו להעניק לו את הפרס...

עמד שם אדם פקח ואמר: לא מגיע לו לקבל את הפרס! אמנם התפוחים נראים מוחשיים ואמתיים, אבל דמות האדם לא נראית אמיתית. אם האדם היה נראה אמתי - העוף לא היה מעז להתקרב ולנגס מהתפוחים שעל ראשו...

שר האופים רואה בחלומו את העוף אוכל, בלי פחד, מהסל שעל ראשו - אות וסימן מבהק שהאדם שמחזיק את הסל אינו חי... הוא אדם מת! וזה היה פתרון חלומו.

(רבי מאיר צימרוט שליט"א - נאה דורש)